

Obsah

Úvod	7
1. Pojem, význam, metóda a pramene kresťanskej archeológie	9
1. 1 Výraz archeológia	9
1. 2 Rozdelenie archeológie: klasická, biblická a kresťanská archeológia	10
1. 3 Metódy kresťanskej archeológie	12
1. 4 Pramene kresťanskej archeológie	12
1. 5 Význam kresťanskej archeológie	12
2. Dejiny výskumu v kresťanskej archeológii	14
2. 1 Sv. Filip Neri (1515 – 1595)	14
2. 2 Onofrius Panvinius (1529 – 1568)	14
2. 3 Caesarius Baronius (1538 – 1607)	15
2. 4 Kolumbus katakomb – Antonio Bossio (1576 – 1629)	15
2. 5 Stav po Bossiovej smrti	16
2. 6 Marco Antonio Boldetti (1663 – 1749) a Giovanni Marangoni (1675 – 1753)	16
2. 7 Giovanni Gaetano Bottari (1689 – 1775)	17
2. 8 Giuseppe Marchi, SJ (1795 – 1860) – učiteľ a strážca rímskych katakomb	17
2. 9 Giovanni Battista de Rossi (1822 – 1894) – otec kresťanskej archeológie	18
2. 10 Ostatní významní kresťanskí archeológovia	20
2. 11 Pápeži 20. storočia a ich vzťah ku kresťanskej archeológii	20
2. 11. 1 Pius XI. (1857 – 1939)	20
2. 11. 2 Pius XII. (1876 – 1958)	20
2. 12 Andrej Kmeť (1841 – 1907) – priekopník slovenskej archeológie	21
2. 13 Kresťanská archeológia vo svete	22
3. Antický Rím – kolíska kresťanskej archeológie	24
3. 1 Topografická poloha Ríma	24
3. 2 Začiatky Ríma	24
3. 3 Kráľovský Rím	25
3. 4 Rím republikou	26
3. 5 Rozmach a kríza rímskej republiky	28
3. 6 Cisársky Rím	32
3. 6. 1 Augustus a jeho stavebná politika	34
3. 6. 2 Augustov Rím	35
3. 6. 3 Júliovsko-klaudiovská dynastia	36
3. 6. 4 Obdobie Fláviocov	38
3. 6. 5 Vrchol raného cisárstva	38
3. 7 Úpadok a zánik Rímskej ríše	39
4. Religiozita Rímskeho impéria	41
4. 1 Náboženské predstavy Rimanov	41
4. 2 Charakteristika rímskeho náboženstva a kult	42

4. 3	Rímska dobyvačná politika, nové božstvá	43
4. 4	Kult cisára v Ríme	45
4. 5	Situácia vo vyšších spoločenských triedach	45
4. 6	Židia v Rímskej ríši	46
4. 7	Kresťanstvo na pôde Rímskeho impéria	47
5.	Prenasledovania kresťanov v Rímskej ríši	48
5. 1	Prenasledovanie za cisára Nera (54 – 68)	50
5. 2	Prenasledovanie kresťanov za cisára Domiciána (81 – 96)	50
5. 2. 1	Procesy s kresťanmi a tresty pre kresťanov	51
5. 3	<i>Christianos esse non licet</i> – Traján (98 – 117)	52
5. 4	Filozof na tróne (121 – 180) a kresťania	53
5. 5	Status za Maximiliána Tráka (235 – 238)	45
5. 6	Prenasledovanie za cisára Décia (249 – 251)	55
5. 7	Cisár Valerián (252 – 260) a jeho premyslený boj proti kresťanom	55
5. 8	Diokleciánovo najkrutejšie prenasledovanie	56
5. 9	Konštantín Veľký (306 – 337) a koniec prenasledovaní	57
6.	Kresťanské staroveké pohrebiská	60
6. 1	Pôvod a význam kresťanských pohrebísk	60
6. 1. 1	Konfrontácia so smrťou	60
6. 1. 2	Príprava mŕtveho na pohreb	61
6. 1. 3	Rozdelenie pohrebísk	61
6. 2	Povrchové pohrebiská	62
6. 2. 1	Pochovanie do zeme	63
6. 2. 2	Pochovanie do sarkofágu	63
6. 2. 3	Pochovanie do amfory	64
6. 2. 4	Pochovanie do mauzólea	64
6. 3	Podzemné kresťanské pohrebiská – katakomby	65
6. 3. 1	Etymológia katakomb	66
6. 3. 2	Fázy vzniku katakomb	66
6. 3. 3	Funkcie v katakombách - fossore a pictores	67
6. 3. 4	Postup pri výstavbe katakomb	67
6. 3. 5	Pochovávanie v katakombách	68
6. 3. 6	Rozvoj podzemných pohrebísk	69
6. 3. 7	Pomenovanie katakomb	71
6. 4	Najznámejšie rímske katakomby	72
6. 4. 1	Kalixtove katakomby	72
6. 4. 2	Prisciline katakomby	72
6. 4. 3	Katakomy sv. Sebastiána	73
6. 4. 4	Domitiline katakomby	73
6. 4. 5	Katakomy sv. Agnesy	74
6. 5	Najznámejšie európske katakomby	74

7. Hroby starokresťanských mučeníkov, ich identifikácia a starostlivosť o ne	76
7.1 <i>Identifikácia hrobu mučeníka</i>	77
7.1.1 <i>Identifikačné ukazovatele</i>	77
7.1.2 <i>Úcta k mučeníkom</i>	78
7.1.3 <i>Autentickosť mučeníckej smrti</i>	79
7.2 <i>Starostlivosť o hroby mučeníkov</i>	80
7.2.1 <i>Liturgická oslava mučeníkov</i>	81
7.2.2 <i>Počet starokresťanských mučeníkov</i>	81
7.3 <i>Starokresťanské zmienky o mučeníkoch</i>	82
7.4 <i>Situácia po Milánskom edikte</i>	83
7.5 <i>Mučeník – súčasná cesta ku kanonizácii</i>	83
8. Hľadanie hrobu sv. Petra	86
8.1 <i>Petrova smrť v Ríme – historické datovanie</i>	86
8.2 <i>Svedectvá o smrti apoštola Petra</i>	86
8.3 <i>Ranokresťanská bazilika nad hrobom apoštola Petra</i>	86
8.4 <i>Tzv. červený múr a tropaja apoštola</i>	87
8.5 <i>Nová bazilika nad Petrovým hrobom</i>	88
8.6 <i>Archeologický výskum hrobu svätého Petra</i>	88
8.6.1 <i>Prvé vykopávky spod baziliky</i>	89
8.6.2 <i>Nájdene nápisu</i>	89
8.6.3 <i>Nájdene kostí</i>	90
8.7 <i>Záverečná identifikácia</i>	91
9. Starokresťanské baziliky	92
9.1 <i>Domus ecclesiae ako prototyp kresťanskej baziliky</i>	92
9.2 <i>Prvokresťanská liturgia – štruktúra</i>	93
9.3 <i>Prvé kresťanské kostoly ako osobitné stavby</i>	94
9.4 <i>Baziliky ako antické stavby a ich profilácia</i>	95
9.4.1 <i>Pôdorys bazilík</i>	95
9.4.2 <i>Jednotlivé časti baziliky</i>	96
9.4.3 <i>Dispozícia a pomenovanie bazilík</i>	98
9.5 <i>Stavebná aktivita v celej ríši</i>	98
10. Byzantská architektúra v staroveku	99
10.1 <i>Historické ukazovatele</i>	99
10.2 <i>Najvýznamnejšie architektonické pamiatky z obdobia staroveku v Konštantínopole</i>	99
10.2.1 <i>Námestie – Augusteón</i>	100
10.2.2 <i>Chrám Božej múdrosti – Hagia Sofia</i>	100
10.2.3 <i>Chrám svätých apoštolov</i>	102
11. Staroveké kresťanské baptistérie	103
11.1 <i>Miesta krstu</i>	103

11.2	<i>Krst v baptistériách</i>	103
11.3	<i>Lokalizácia baptistérií vzhľadom k bazilike</i>	104
11.4	<i>Pôdorys baptistérií</i>	104
11.5	<i>Priebeh krstnej slávnosti v staroveku</i>	105
11.5.1	<i>Priestor pre krst</i>	106
11.5.2	<i>Úplné alebo čiastočné ponorenie?</i>	107
11.5.3	<i>Poliatie vodou pri krste</i>	107
12.	Kresťanská epigrafia	108
12.1	<i>Pojem kresťanskej epigrafie</i>	108
12.2	<i>Pramene kresťanskej epigrafie</i>	108
12.3	<i>Starokresťanské nápisy a ich forma</i>	109
12.3.1	<i>Rozdelenie nápisov</i>	109
12.3.2	<i>Otázka jazyka</i>	110
12.3.3	<i>Spôsoby zhotovenia, umiestnenia a obsah</i>	111
12.3.4	<i>Príklady starokresťanských nápisov:</i>	111
12.4	<i>Použitie skratiek v nápisochoch</i>	112
12.4.1	<i>Rozdelenie skratiek</i>	112
12.4.2	<i>Akrostich a telestich</i>	114
12.5	<i>Použitie rímskych číslic v antických nápisochoch</i>	115
12.6	<i>Damazovské nápisy</i>	115
13.	Kresťanská ikonografia	119
13.1	<i>Interpretácia ikonografického diela – úroveň</i>	119
13.2	<i>Symbols v ikonografii prvých storočí</i>	119
13.2.1	<i>Didaktická funkcia umenia</i>	120
13.2.2	<i>Kristov monogram</i>	120
13.2.3	<i>Umelecké znázorňovanie Najsvätejšej Trojice</i>	121
13.3	<i>Ikonografia Krista</i>	121
13.3.1	<i>Spôsoby zobrazovania Krista</i>	121
13.3.2	<i>Znázornenie Kristovho umučenia</i>	122
13.4	<i>Ikonografia Panny Márie</i>	122
13.4.1	<i>Spôsoby znázorňovania</i>	123
13.4.2	<i>Didaskálny charakter obrazov</i>	123
13.4.3	<i>Tzv. Lukášove obrazy Panny Márie</i>	123
13.5	<i>Ikonografia svätých</i>	124
14.	Turínske plátno	126
14.1	<i>Opis plátna</i>	126
14.2	<i>História relikvie</i>	126
14.3	<i>Výskum pravosti Turínskeho plátna</i>	128
	Záver	131
	Použitá literatúra	133